

O premieră absolută la Chișinău

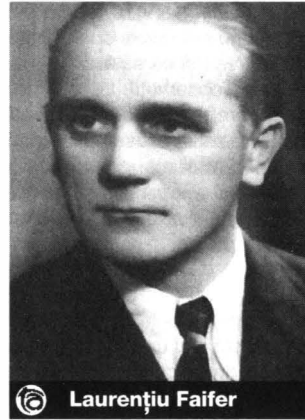
La Teatrul „Ginta latină” din Chișinău a avut loc premiera absolută a comediei **Ciubăr Vodă** de Laurențiu Faifer, premieră care constituie și debutul scenic al regretatului autor ieșean. Personalitate distinctă a lașului, eminent profesor de limba și literatura română, scriitorul abia dacă a fost remarcat ca atare în timpul vieții sale, căci era un discret superior și un boem intelectual, dezinteresat de propria sa operă. Dintre lucrările lui dramatice, doar una singură a fost publicată: drama istorică în versuri **Alexandru Lăpușeanu**, în volumul antologic „Dramaturgi ieșeni contemporani”, îngrijit de cercetătorul Ion Nuță în 1970. Celelalte comedii, **Infernul și Ciubăr vodă**, **feeria hazlie Zâna pădurilor**, drama **Reduta**, evocarea dramatică **Triptic ieșean** și poemul **Splendida pleiadă** au rămas în manuscris până în anul 1994, când fiul său, criticul și istoricul literar Florin Faifer, a reușit să publice la Editura „Glasul Bucovinei” un prim volum de **Teatru**, cuprinzând piesele **Alexandru Lăpușeanu**, **Ciubăr vodă** și **Zâna pădurilor**.

Readus în actualitatea literară prin acest volum și prin recenta premieră de la Chișinău, Laurențiu Faifer ni se înfățișează ca un rafinat al scrisului dramatic, oferindu-ne pagini de cea mai bună calitate și dovedind o remarcabilă cunoaștere a exigențelor genului. Iar celor care l-au cunoscut, figura lui, cu trăsături de distincție și blândețe ironică, ne apare din aburul vremii așa cum o schițează academicianul Constantin Ciopraga într-un scurt „profil”, publicat ca postfață la cartea amintită: „Lângă efigia lui Laurențiu Faifer s-a pus, nu fără motiv, calificativul de **boem**. A fost, poate, ultimul **boem intelectual** în tradiție ieșeană interbelică, disertativ și visător, cu ceva dintr-un Păstorel volubil și atașant, cu ceva dintr-un Raymond Quéneau moldovean, dar și cu ceva de privitor modern răsucindu-se printre fraze

din cronică. A verificat și el ambiguitățile condiției umane, ceea ce înseamnă că omului de catedră, făcut pentru o anumită ordine-model, i se suprapunea cotidian, liberator, omul imprezvizibil, deschis aventurii spiritului, transgredind în pura idealitate”. Despre piesele de teatru ale lui Laurențiu Faifer s-a pronunțat și criticul și istoricul literar Alexandru Piru, în 1986: „Le-am citit

cu cea mai mare plăcere și sunt mirat că nu au fost publicate până în prezent. Sunt literatură de cea mai bună calitate, scrise cu o deosebită grijă și cu un talent absolut remarcabil atât în mânăuirea versului cât și în cunoașterea tehnicii dramatice. Ne-am gândit la cei mai buni autori ai noștri, clasici, la Alecsandri, Al. O. Teodoreanu, G. Topîrceanu, pe care îi urmează fără să-i imite, în chipul cel mai original. (...) Am scris aceste rânduri în credința că se va găsi editorul dornic să valorifice un scriitor plin de vervă din familia oamenilor de spirit care, iată, nu au încetat să existe la noi”. Iar Constantin Ciopraga adăuga, în „Profilul”-postfață mai sus pomenit: „Și iată că pentru cunoașterea desenului său interior, al omului de sigură probitate sufletească, ni se oferă acum prilejul comunicării cu câteva din piesele sale de teatru (...) Savoarea limbajului și vivacitatea replicilor sunt calitățile care le recomandă teatrelor de astăzi”.

Încrederea exprimată net de cei doi autoritari critici și istorici literari în valoarea lucrărilor dramatice ale lui Laurențiu Faifer este confirmată acum de atenția pe care încep să i-o acorde teatrele. Căci, după premiera de la Chișinău, vom avea una la Teatrul „Lucaefărul” din Iași. Comedia „aproape istorică” **Ciubăr vodă**, reprezentată,

Laurențiu Faifer

cum spuneam, la Teatrul „Ginta latină”, în regia lui Vitalie Rusu și scenografia lui Ion Puiu, este o succulentă bufonadă, scrisă cu umor mustos, de sorginte populară, însă trecut prin filtrul discret de rafinament și cultură, cu o intrigă de situație bine dozată, cu o acțiune iscusit condusă, cu caractere schițate succint dar pregnant și, nu în ultimul rând, cu o replică scânteietoare,

tăioasă, percutantă, exprimată în versuri sprințare și elegante. Dramaturgul își caracterizează personajele încă înainte de a porni acțiunea, pe măsură ce le numește: Ciubăr vodă e „burduhănos, pleșuv, închinător fervent al lui Bachus și al Venerei. Fără personalitate, dar cu o foarte bună părere despre sine”; Catrina doamna – „planturoasă, fandosită, afectând tinerețea”; aventuriera Rita – „cochetă, șireată, ambițioasă”; Plească vodă – „lung, slab, senil, vicios și lăudăros”; Țugulea, cămărașul – „ager la minte și la vorbă”; cămărașița Florica – „zglobie și naivă”.

Urmează boierii din suita lui Ciubăr, majoritatea fiind vicleni, necinstiți, Iași, cârciogari, răutăcioși, cheflii, străini de treburile țării, dar foarte preocupați de interesele lor și pândind momentul potrivit pentru a prelua scaunul domniei. Aceste caracterizări inițiale sunt respectate și strict conturate ca tipuri comice în desfășurarea acțiunii, ceea ce dovedește că dramaturgul era un foarte bun constructor de caractere și situații.

În montarea de la Teatrul „Ginta latină”, regizorul Vitalie Rusu a respectat în linii mari textul autorului, din care însă a înlăturat multe pasaje din motive de economie a spectacolului. A rezultat o reprezentație veselă, dinamică, în care domină cântecele și dansul, fără a altera esențial fluența dramatică și linia caracterelor. Totul însă se desfășoară în tușe cam groase, în care se pierde grația versurilor și strălucirea replicilor. O cizelare mai atentă, mai minuțioasă a imaginii scenice și a mișcării ar fi conferit reprezentației mai multă eleganță și portanță comică.

Regizorul a avut însă o inițiativă lăudabilă, dincolo de indicațiile textului. A introdus printre personaje un copil care privește și interpretează faptele, caracterele și situațiile cu un ochi curat,

Scenă din Ciubăr Vodă de Laurențiu Faifer la Chișinău

al purității, al ingenuității. Acest personaj-copil va da în final și un sens nou, rezonant în actualitate, tuturor evenimentelor la care asistă. El desființează hotarul care despărțea în luptă oastea moldovenească a lui Ciubăr vodă de cea muntenească a lui Pleașcă vodă, sugerând plastic, foarte convingător, ideea Unirii. E, credem, cel mai valoros demers regizoral și scenografic descifrat de noi în spectacol, conferindu-i acestuia, în afara valențelor comico-satirice, o tensiune ideatică în măsură să-i justifice existența și utilitatea.

Interpreții sunt în general bine aleși, ei adecvându-și mijloacele cerințelor textului. În rolul titular, Ion Arachelu are verva comică necesară, e dinamic și știe să-și antreneze partenerii în ritmurile acțiunii și în conturarea conflictului. O

foarte bună evoluție scenică are Adela Calistru în rolul Doamnei Catrina. Voce plăcută, rostire clară, capacitate de caracterizare a personajului, știința relației dramatice, acestea sunt calitățile actriței, pe care și le pune în valoare cu precizie. De asemenea, artistul emerit Vasile Tăbărbă, în rolul lui Pleașcă vodă, s-a remarcat prin exactitatea întrușipării personajului, prin parcimonia gesticii și a mișcării, într-un context scenic în care acestea sunt în general exagerate.

În celelalte roluri au apărut Galina Lazarencu, o Rită prea modernă, apoi Angela Rusu, cam ilustrativă în partitura Floricăi, Iurie Păpușoi, Anatol Mândru, Vitalie Jacotă, Vitalie Ursu, Ion Popescu și alții. De remarcat faptul că trupa este completată cu studenți ai Institutului de arte, între alții fiind de reținut Nicu Țărnă și Nicu Prescură, ambii cu roluri de

întindere. Copilul de care vorbeam mai sus e interpretat cu bună măsură de Veaceslav Păpușoi.

Fără a depăși calificativul de agreabil, spectacolul **Ciubăr vodă** reține atenția publicului prin verva lui comică și, cum menționam, prin ideea Unirii, pe care o avansează în final. Este meritul teatrului și al regizorului că au lansat, cu o piesă încă nejucată până acum, un dramaturg a cărui operă aștepta de mult să fie valorificată scenic.

ȘTEFAN OPREA

P.S. În cadrul Festivalului „V. Alecsandri”, un juriu prezidat de Tamara Buciuceanu a atribuit spectacolului Marele premiu pentru regie (Vitalie Rusu) și un premiu pentru interpretare (Ion Arachelu, în rolul lui Ciubăr).

TURNEE

Rezumat de etapă

După ce a surprins cu **Legături primejdioase** și a confirmat cu **Un veac de singurătate**, regizorul Sandu Vasilache revine la București cu trupa Teatrului Național „Mihai Eminescu” din Chișinău, dându-le dreptate aceluia care au văzut în el mai mult decât un artist talentat. El se dovedește a fi un animator, capabil să imprime marca sa evoluției solidare a unui grup. Calitatea aceasta se evidențiază și „în absența stăpânilor”, într-un spectacol cum este **Cumetrele**, montat de Petre Bokor (cel care a realizat și montarea bucureșteană a acestei piese canadiene). În varianta de la Chișinău, performanțele individuale sunt întru totul subsumate evoluțiilor de grup și magma trăirilor colective este cea care determină și apariția, și dispariția revoltelor individuale, a sclipirilor unor personalități unice și irepetabile. În întâlnirea cu structura mai mult sau mai puțin rigidă a unei piese și cu un alt regizor decât „părintele” trupei, actorii își dovedesc fidelitatea față de crezul artistic al mentorului lor. Mentor care preferă să-și alcătuiască scenarii proprii, prin

dramatizări ale unor romane fundamentale: în materie de texte, Sandu Vasilache optează pentru esențializarea firului epic (autorul dramatizărilor este Constantin Cheianu) și nu pentru îmbogățirea sau nuanțarea conflictului dramatic. Această alegere îi permite să capteze și să reproducă imaginea fluxului care se apropie și se depărtează de individ, lăsându-i uneori iluzia că poate înota liber, cel mai adesea prinzându-l în vârtej și distrugându-l. Procedoul, existent în toate cele patru spectacole semnate de Vasilache, funcționează performant și adecvat calităților (și defectelor) trupei, riscând însă să se transforme în manieră când contrazice logica internă a textului. Din straturile romanului lui Tolstoi „Anna Karenina”, dramatizarea extrage linia care urmărește destinul a trei personaje: Anna, Karenin, Vronski. Restul e lumea de pelerin și jobene, obiecte care ascund fața, transformându-i pe purtătorii lor în manechine mișcătoare. De aceea și sunt amenințătoare, pentru că nu sunt nici pe de-a întregul vii, nici cu desăvârșire moarte. „Nimic nu poate fi schimbat” – repetă mereu Anna (Silvia Luca), conștientă de povara destinului, dar în-

cercând mereu să-și sfideze soarta prin freamătul sincerității, prin adevărul sentimentului asumat. Interpreta izbutește să sugereze că, dincolo de relația adulterină incriminată de societate, e mult mai mult: ea este o femeie care nu suportă convenționalismul și minciuna, sfâșiată între două adevăruri contradictorii: dragostea pentru copil și dragostea pentru Vronski. În această dramă, Karenin e un figurant agitat. În **Anna Karenina** virtuțile lui Sandu Vasilache se exprimă plenar: coautor al dramatizării, semnând capitolele regie, expresie corporală, selecție muzicală, el construiește un spectacol emoționant în organicitatea lui. Cultura imaginii, a sincretismului scenic servește aici cultura textului și talentul regizorului, care nu se pretinde a fi în competiție cu Tolstoi, și alcătuieste un sistem de vase comunicante cu monumentul literar, comentariul scenic dobândind o existență autonomă.

Mai puțin expresivă mi s-a părut a fi lucrarea asupra dramaturgiei shakespeareiene: reordonarea cronologiei, redistribuirea replicilor din **Hamlet** n-au în sine nimic iconoclast – măcar în teatru talentul poate umbra liber, iar respectarea regulilor de circulație asigură integritatea corporală, dar nu și succesul. Însă sensul acestor modificări nu se dezvăluie cu pregnanță și mișcările grupului, contrastele alb-negru-roșu, pe care le-am văzut și în alte spectacole, nu

Imagine din **Legături primejdioase după Choderlos de Laclos la Teatrul de Buzunar din Chișinău (regia: Sandu Vasilache)**

